

PRINTZIPIO-ALORREKO DESAFIOAK

JEXUXMARI ZALAKAIN

Komunikazio honen mezu nagusia hauxe da, alegia euskal prentsak dituen desafio berriak ez direla soilik teknologia-ren alorrekoak, printzipio-alorrekoak baizik. Beste era batera esanda, euskal prentsak dituen desafio berriak zaharrak dira oso, betikoak: lehengoak, sortze-egunetan agertu zirelako; oraingoak eta gerokoak, desafio permanenteak direlako, kapitalaren premia berriak asetzeko dinamikatik at daudelako. Gutxienez herri minorizatu bateko prentsa izan nahi duen bi-tartean.

Printzipioak aitatu ditut. Ezagunak izaten dira printzipioak, baina ez dira inoiz noskitzat eman behar.

EUSKAL PRENTSA (EP)

Hasteko, zer da EP? Prentsa da. Euskaraz idatzitakoa da EP. Baina ez hori bakarrik. Prentsa nazionala ere bada EP. Eta herri-proiektua ere bai. Lau ildo horietan oinarriturik mugitzea da EPren desafio zahar-berria. Hor du bere biziraupenerako bermea.

PRENTSA DA

Alde horretatik, hedabide alorreko mekanismoak, prozedurak, joerak, abildadeak erakutsi behar ditu. Euskaraz egiten den prentsa konkpetigarria izan behar du. Irakurtzeko kapazitatea a reagoitu behar du. Salgarri eta aipagarri ere bihurtu behar du euskarazko prentsa. Sektorean sortzen diren aurrerakuntza teknologiko guztiak bereganatzeko gauza izan behar du. Kazetaritza egiteko kapaz delako demostratu behar du. Berez ona dela eta, bizitzeko eskubidea duela erakutsi behar du. Kazetari-produtu osoa eta homologatua behar du izan. Alde horretatik begiratuta, prentsa-egituraren kokatzen da. Bere alde egiturazkoa azpimarratzen du.

EUSKARAZKOA DA

Euskarak ez du hemen arazo linguistiko hutsa adierazten. Euskaltasuna ez da hizkuntz alternantzia hutsa, kode linguistikoaren aldaketa besterik gabe. Euskaltzaletasunak abertzaletasunean ditu oinarriak eta Euskal Nazio euskalduna eta burujabea du helburu. Beraz, xede horrekin bat egiten duten herri-tar, talde, kolektibo, erakunde zein partiduekin bat egiten du EPk. Eremu sinboliko horrekin kateatua den heinean adierazten da euskaltasuna prentsatasunean. Prentsa izateari utzi barik, baina prentsa baino areago doana.

Pertzepzio hori izan zuten, oso oker ez banago, euskarazko aldizkarietan ari ziren langileek 1976a Euskal Kazetaritzaren Urtea izendatu zutenean. Hizkuntz eskola izatetik proiektu nazionalera doan bidea iragarri zen han, 1980ko hamarkada osoan zehar *Argia* aldizkaria buru izan duen mugimendu adie-

razgarri eta ilusionatuari esker, *Euskaldunon Egunkaria*-raino gutxienez, etorri dena hain zuzen ere.

PRENTSA NAZIONALA DA EP

Euskal Prentsa Euskal Nazioa eraikitzeko laguntza emateko proiektuari deitzen diogu, prentsa-alarretik irten gabe mamin behar den proiektuari hain zuzen ere. Ez da nahikoa euskaraz idatzita egotea, euskaraz ere finkatu baitaitezke Euskal Nazioari bizitza ukatzen dizkioten elementuak.

Maila honetan EP proiektu politikoa da, errealitatea bera aldatu nahi du, zatiketa administratiboa bereziki. Eta hori nazio-gintzan ari den mugimendu zabal eta anizkoitzaren parte bat baino ez da, partidokraziarekin zerikusi handirik ez duena, independentzia propioa gordetik behintzat. Berdin dio kazeta edo aldizkari baten esparru geografikoa lokala izatea ala sei herrialdeak harrapatzea. Esparrua esparru, Euskal Nazioaren sortze-prozesuari laguntza ematea da gakoa.

HERRI-PROIEKTUA DA

Herri-mugimendua ere deitu zaio. Zilegi bekit bereizketa batzuk egitea. Talde batek, prentsa-mailan adibidez, bere helburuak formulatzeko, lortzeko eta defendatzeko prozesuan erakusten duen ahalmen objetiboa eta subjektiboa da mugimendua. Hain debalaturik dagoen militantzia da mugimenduaren ezaugarri nagusia, hau da proiektu berri bat gauzatzeko erakusten den prestutasuna eta adorea. Proiektu berritzaile batekiko leialtasun historikoan azaltzen da. Leial denak, alor propioa ondo bereiztuz, premiak eta bitarteak uztartzen badaki. Ausardiaz beteta baina tajuz aritzen da. Egindako apustua irabazten daki militante leialak.

Mugimendua, ordea, bi posiziotan aurkitzen da: gizarte baten egituraren ahuleziak, gabeziak osatzeko ahaleginean ari den mugimendua gizarte-mugimendua da. Aldiz, mugimendu hori, gizarte bera beste marko batean kokatzeko saiatzen ari denean (marko nazional desberdinean), herri-mugimendua da.

Euskaraz idatzirik dagoen prentsak ere, bi posizio hauek har ditzake. Bilatzen dena euskarak *ere* gizarte honetan leku izatea baldin bada, adibidez, gizarte-mugimendu baten aurrean gaude. Ostera, helburua eta eguneroko lanaren jitea, markoa aldatzea baldin bada, dagoen egoera deszentratuz beste zentratze bat proposatuz, hau da euskara izan dadila Euskal Herriaren zentro bakarra, herri-mugimendu bat dago.

Gauzak argitzeko, bederen, izen-bereizketa bat proposatzen dut: herri-mugimendu gisa arituz eta prentsa-alorretik atera barik proiektu nazionala eraikitzeko bitarte denari, *euskal prentsa* deitzea. Gizarte-mugimendu mailan ari denari, ostera, kazetari-proiektu huts izan nahi duenari, profesionaltasuna eta atxakiaz gizarteko proiektu politiko guztiak berdinkidetzat hartzen dituenari, *euskarazko prentsa*.

Bi posizio hauek mugimenduaren zati dira, eta biak dira beharrezkoak. Baina ez ahortzi, bigarrenak ematen diola zentzua lehenengoari: euskal prentsak ematen diola nortasuna, indarra eta berezitasuna euskarazkoari.

PLANGINTZA ETA LEGETERIA

Aurreko hamarkadaren hiru laurdenetan bederen, Euskal Prentsaren plangintza euskararen normalizazio-prozesuarekin bat egiten duen eremuan kokatzea eskatzen zuten euskaltzaleek. Plangintza hori kudeatzeko legeteria ere eskatu zuten. Plangintzarik ez da etorri, ez euskara-mailan ez EPri dagokionean ere.

Euskal Prentsaren sektorekoei dagokie/dagokigu plangintza eta legeteria egitea. Euskara hutsezko gizartearen aberastasunean sinesten dugunok benetan zer nahi dugun eta nola gauzatu nahi dugun pentsatzeko aukera ezin hobea da. Helburu horixe zuen, besteak beste, 1990ean sortu ahala zendu zen Kazetari Euskaldunen Elkarteak. Hura birplanteiatzerik badagoen arren, edonola ere beharrezkoa da EP babestuko duen eta sortuko duena ahalbideratuko duen legeteria proposatzea. Gure ordez inork ez du egingo.

BELAUNALDI BERRIAK

Belaunaldi berriek jakin behar dute prentsa diglosikoaren nagusitasun kontzeptuala 1976an amaitu zela, diglosiaren ezinbestekotasuna prentsa idatzian garaitzen hasi baitzen urte hartan. Jakin behar dute, apustu historiko hartan sustraitzen dela gaurko aberastasuna. Harrez geroztik dakigu Euskal Herriaren prentsa-alorra euskaraz idazten dela eta kazetaritzatik ere eman ahal zaiola laguntza sortzear dagoen Euskal Nazioari. Entzun behar dute —agian samera-froga egunean bertan— inor baino profesionalago izateko obligazioa dutela, baina oso esker txarreko gizartean bizi garela eta seguraski horrek ez diela prestigio handirik ekarriko. Esan beharko zaie militantziaren egunak ez direla amaitu. Areago, militantziarik gorrienean gauzatu behar dela euskal prentsa profesionala. Azaldu beharko zaie euskararentzat irabazi diren eremu guztiak nekez eta ahaleginez irabazi direla eta horrelaxe segitu behar dugula erremediorik gabe. Eskuartean ditugun proiektuak garatzeko, abilezia teknikoak bezain inportantea dela helburuak zeintzuk diren xuxen jakitea. Gure karrera ebidentziarik gabeko apustua dela. Gogoratu egin beharko zaie behin eta berriro Joxemi Zumalabe zenak *Euskaldunon Egunkaria* rentzat esandako hura: «...egunen batean ahaztu egiten badu euskararen aldeko herri mugimendutik sortu zela, bereak egin du, oinarri hura baita oraingo eta geroko garantia bakarra».